

Österåker

Biblioteksplan för Österåkers kommun 2016 - 2019

Biblioteksplan för biblioteken i Österåker, omfattande folkbibliotek och skolbibliotek under perioden 2016-2019

1. Förord
2. Bakgrund
3. Ansvar för genomförande och uppföljning
4. Om Österåkers kommun
5. Nuvarande biblioteksverksamheter
6. Hörnstenar för biblioteksutveckling
7. Skolbiblioteken målområden
8. Folkbibliotekets målområden och aktiviteter för att nå målen
9. Förutsättningar för folkbiblioteksutveckling 2016-2019
10. Kvalitetssäkring och revidering
11. Källförteckning

Förord

Österåkers kommun har en gällande biblioteksplan.

Denna reviderade version gäller för perioden 2016-2019.

Biblioteksplanen är ett styrdokument för strategisk och långsiktig utveckling av den samlade biblioteksverksamheten i Österåkers kommun.

Biblioteken spelar en stor roll i byggande av det öppna samhället eftersom de symboliserar de viktiga demokratiska värderingarna. Det innebär bland annat fritt kunskapssökande, yttrandefrihet, och allas lika rätt till kultur och utbildning.

Att utveckla läsandet och förståelsen för det man läser är oerhört viktigt både för individen och för utvecklingen av det demokratiska samhället som varje människa bidrar till.

1. Bakgrund

Bibliotekslagen slår fast att alla kommuner ska upprätta biblioteksplan för kommunens samtliga biblioteksverksamheter. Biblioteksplanen knyter an till berörda nämnd- och förvaltningsplaner och ska ligga till grund för bibliotekens verksamhetsplaner.

Biblioteksplanen bygger på tio dokument som är vägledande inom området:

- Österåkers kommun Vision 2020
- Österåkers Kommunfullmäktiges mål för mandatperioden 2014-2018
- Bibliotekslagen (SFS 2013:801)
- Skollagen (SFS 2010: 800)
- Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet, prop. 2009/2010:165
- Skolinspektionens juridiska vägledning (september 2013)
- Unescos folkbiblioteksmanifest
- Unescos skolbiblioteksmanifest
- FNs Barnkonvention
- Kungliga bibliotekets skrift Nyckeltal 1.0

2. Ansvar för genomförande och uppföljning

Verksamhetsåret 2015 är ansvaret för kommunens biblioteksverksamheter fördelat på två nämnder:

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för folkbiblioteksverksamheten.

Skolnämnden ansvarar för skolbiblioteksverksamheten.

Nämnderna svarar för löpande och årlig uppföljning av biblioteksplanen genom verksamhetsberättelserna.

3. Om Österåkers kommun

Österåker är en skärgårdskommun med både tätort, glesbygds- och skärgårdsmiljö.

Ytan är 558 km², varav 244 km² är vatten.

2015 bor här drygt 41 000 invånare, ett antal som nästan fördubblas under sommarmånaderna. Befolkningen ökar stadigt med runt 400 personer per år, och den största ökningen finns i åldersspannet 21-64 år.

Medelåldern är 39 år. Mer än hälften av de förvärvsarbetande pendlar till jobb i andra delar av Stockholm län.

Vision 2020 och mål

Österåkers kommun ska år 2020 vara länets mest attraktiva skärgårdskommun.

Österåker ska vara en skärgårdskommun i världsklass.

Länets mest attraktiva skärgårdskommun, som flest väljer att flytta till, bo och verka i, starta företag i samt besöka.

Kommunfullmäktiges mål för mandatperioden 2015-2018

- Österåker ska vara den bästa skolkommunen i länet
- Österåker ska erbjuda högsta kvalitet på omsorg för äldre och funktionshindrade
- Invånarna ska uppleva en professionell service av högsta kvalitet och ett gott bemötande i all kommunal service
- Österåkers kommun ska ha en ekonomi i balans
- Österåkers kommun ska ha en trygg miljö

4. Nuvarande biblioteksverksamheter och samverkan

Skolbibliotek

Det finns för närvarande drygt 20 skolor, både kommunala och med privata utförare. Skolbiblioteken i kommunen varierar i utformning och omfång när det gäller öppettider, tillgång till medier, informationshandledning och medarbetare med biblioteks kompetens.

Folkbibliotek

Österåkers folkbibliotek består av huvudbiblioteket i Åkersberga centrum och de två filialbiblioteken på Ljusterö och Ingmarsö. Dessutom finns biblioteket på webben med självbetjäning dygnet runt.

Bibliotekssamverkan

Kultur- och fritidsförvaltningen samverkar med andra förvaltningar inom kommunen och även med olika myndigheter, föreningar och studieförbund.

5. Hörnstenar för Österåkers biblioteksutveckling

I ett demokratiskt samhälle har alla lika rätt att fritt ta del av information, att delta i samhällsdebatten och i kulturlivet och att söka kunskap.

Den enskildes digitala delaktighet måste främjas och stödjas. Parallellt med den digitala utvecklingen ökar människors behov av fysiska möten, inte minst bland unga. För att motverka utanförskap behöver fler människor ha möjlighet att ingå i sociala nätverk.

Informations- och medielandskapet förändras snabbt. Berättelser, litteratur, information och kulturyttringar skapas, lagras och förmedlas i allt högre omfattning digitalt. Även en stor del av samhälls- och kulturdebatten förs via sociala medier. Utbudet av e-böcker, e-tidskrifter och annat e-material växer, vilket i sin tur ökar människors behov av att få tillgång till fler e-tjänster.

En strategisk biblioteksutveckling behöver kombinera historik och tradition med en samtida, föränderlig omvärld. Kärnan i verksamheterna är intakt; att främja läsning och litteratur, fritt kunskapssökande, yttrandefrihet, och att bidra till kultur och utbildning. Uttrycken och aktiviteterna behöver anpassas till användarnas nutida och framtida litteratur- och informationsbehov, möjligheter, medievanor och livsstilar.

Skolan ska verka utjämnande och ge alla elever lika möjlighet att nå målen för skolans arbete.

Folkbiblioteken är offentliga rum, öppna på lika villkor för alla, oavsett den enskildes ärende, ekonomi, etnicitet, ålder, religiösa eller politiska övertygelser.

Österåker – den medvetna bibliotekskommunen!

Biblioteken i Österåkers kommun medverkar aktivt till demokrati och mångfald och bidrar till medborgarnas bildning och studier. Verksamheten är en kreativ balans mellan tradition och framtid, mellan det erfarna och det annorlunda.

Biblioteken arbetar inkluderande och är tillgängliga för alla. De kännetecknas av kompetens, personligt bemötande och hög service gentemot användarna.

Biblioteken i Österåkers kommun är en självklar fysisk och digital mötesplats som stimulerar till läsning och litteratur och som bidrar till ökad kunskap och delaktighet genom livets alla skeden.

6. Skolbiblioteken_målområden

Skolbiblioteken spelar en viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

Enligt skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Kravet gäller både offentlig och fristående skola.

Det är huvudmannen för den offentliga eller fristående skolverksamheten som ansvarar för att anordna skolbibliotek i enlighet med lagstiftningens krav.

Skolbibliotek avser en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande.

Skolbibliotek ska anordnas så att det är möjligt för eleverna att använda skolbiblioteket som en del i undervisningen, antingen i skolenhetens egna lokaler eller på rimligt avstånd från skolan.

Prioriterade grupper:

Skolbiblioteket ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar med funktionsnedsättning och åt barn och ungdomar med annat modersmål än svenska.

7. Folkbibliotekets målområden

Människors väg till att nå kunskap och bildning, och i förlängningen kunna vara aktiva medborgare i en demokrati, är olika. Därför är det viktigt att biblioteken finns tillgängliga både virtuellt och som fysisk mötesplats.

På folkbiblioteken kan besökare mötas över gränser och kulturer. Här har alla samma förutsättningar att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt och kunna ta del av den snabba tekniska utvecklingen.

Litteraturförmedling och läsfrämjande, och att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet är några av bibliotekets mest angelägna uppgifter. Det arbetet genomförs på olika sätt beroende på målgrupp.

8. Prioriterade områden och grupper för folkbiblioteken

Prioriterade områden - Informationsteknik och digital delaktighet

Biblioteken ska bidra till att öka både kunskapen om informationsteknik och den digitala delaktigheten genom att ligga i framkant med den tekniska utvecklingen och ge alla möjligheten att prova ny teknik.

Det kan göras i egen regi eller i samarbete med exempelvis frivilligorganisationer som undervisar i datakunskap och internet. Det har stor folkbildande betydelse och är en viktig demokratifråga att göra alla delaktiga i den elektroniska utvecklingen.

Det innebär att biblioteket behöver ha datorer och annan modern teknisk utrustning för informationssökning och utbildning.

Prioriterade områden – Mångfald

Biblioteken ska arbeta inkluderande med prioritering på vissa grupper för att alla ska känna sig välkomna. Verksamheten ska ha ett brett HBTQ- perspektiv.

Personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och invånare med andra modersmål än svenska ingår som prioriterade grupper i området mångfald.

Prioriterad grupp - Personer med funktionsnedsättning

Alla människor har lika rätt till bibliotekets tjänster, och funktionshinder ska inte stå i vägen för att ta del av dem.

Den fysiska tillgängligheten ska alltid granskas så att enkelt avhjälpna hinder undanröjs. Biblioteken erbjuder olika tekniska hjälpmedel och anpassade medier för att öka möjligheten att ta del av information och litteratur.

Den uppsökande verksamheten, vilket innebär att biblioteket kommer ut till dem som inte har möjlighet att ta sig till biblioteket är en viktig del för att öka tillgängligheten till bibliotekets tjänster.

Prioriterad grupp - Nationella minoriteter

Med nationella minoriteter avses judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar och de nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli.

Fokus ligger på den finstalande minoriteten eftersom kommunen är förvaltningsområde för finska språket.

Biblioteket erbjuder litteratur på de nationella minoritetsspråken och genom olika samarbeten även författarböcker och andra aktiviteter riktade till de finstalande.

Prioriterad grupp - Invånare med andra modersmål än svenska

Biblioteket erbjuder medier på andra språk än svenska efter invånarnas behov, samt medier på lättläst svenska. I egen regi eller i samarbete erbjuds även olika aktiviteter.

Prioriterade områden - Utbildning, lärande och bildning

Biblioteken ska bidra till lärande genom livets olika stadier.

Prioriterad grupp – studerande på Komvux och SFI

Biblioteket erbjuder ett mindre bestånd av aktuell kurslitteratur för studerande på Komvux. Biblioteket har också medier på lättläst svenska.

För andra utbildningsnivåer kan litteratur i mån av tillgänglighet lånas in från andra bibliotek. Studenter på distansutbildningar har med utbildningsanordnarens godkännande möjlighet att skriva tentamen i bibliotekets lokaler.

Informationssökning och visning

Biblioteket erbjuder olika elektroniska informationskällor förutom de tryckta medierna. Biblioteksvisning för lärare och elever genomförs i samråd med pedagogen för att anpassa besök efter språkkunskaper och studievana.

Läsplatser

Läsplatser är tillgängliga i bibliotekslokalen och i mindre grupprum.

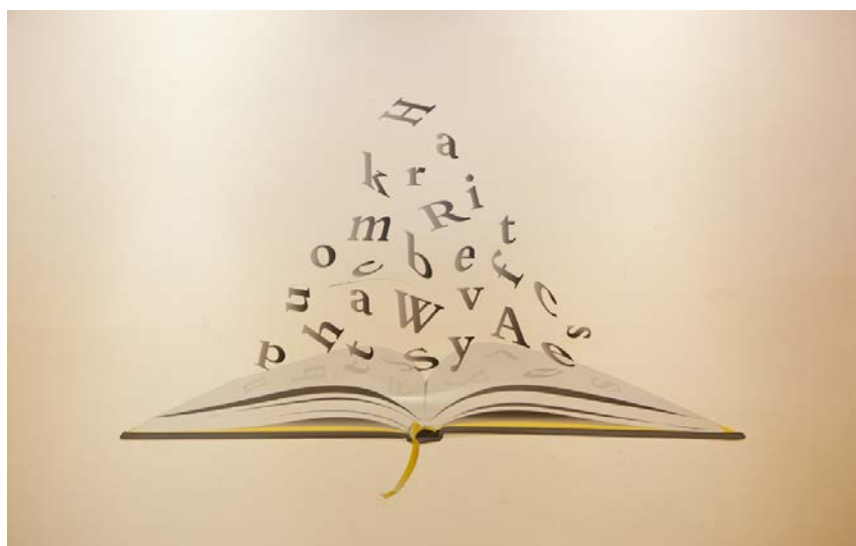
Datorer

Studerande kan använda bibliotekets datorer eller koppla upp sig på bibliotekets trådlösa nätverk utan kostnad.

Prioriterad grupp - Barn och ungdom

Biblioteket ska stimulera till nyfikenhet och läslust genom att erbjuda texter och böcker i olika former och format som inspirerar och utvecklar läsförmågan hos alla barn och ungdomar.

De olika aktiviteterna kan vara klassbesök med bokprat, bokcirkel, BVC-träffar, filmkurser, skrivarkurser, Sång- och bokstund, lovaktiviteter med mera

Förutsättningar för folkbiblioteksutveckling 2016-2019

Med anknytning till kommunens vision att bli länet mest attraktiva skärgårdskommun och kommunfullmäktiges mål för mandatperioden att vara länets bästa skolkommun och erbjuda professionell service av högsta kvalitet är det viktigt att se över följande utvecklingsförslag:

Bokbuss:

Kommunen är stor till ytan och för att utöka den geografiska tillgängligheten och ge bättre service är det önskvärt att kommunen återinför en bokbuss som kan nå ut till enstaka användare och grupper som inte har möjlighet att ta sig till biblioteket.

Meröppet:

Införa meröppet på en av biblioteksfilialerna för att på det viset öka tillgången till litteratur och de demokratiska mötesplatserna.

Digital tillgänglighet:

1. Införa egen bibliotekswebb för att öka tillgängligheten och det läsfrämjande arbetet. Webportalen ”Arena” som många biblioteket använder sig av idag är en mer ändamålsenlig digital miljö för biblioteksanvändarna än kommunens nuvarande tekniska plattform.
2. Digitala skyltar som gör det enkelt att hitta i bibliotekets lokaler och utbud.

Kompetensutveckling

God service och bemötande bygger på kompetenta och professionella medarbetare. Att ge möjlighet till kompetensutveckling är viktigt för att verksamheten ska hålla hög kvalitet och motsvara medborgarnas förväntningar.

Kvalitetssäkring och revidering

Kvalitetssäkring

Att genomföra biblioteksplanen innebär ett utökat uppdrag. Kommunens beställning av biblioteksverksamhet måste ta hänsyn till det både innehålls- och resursmässigt.

Förvaltningarna bör stämma av och kvalitetssäkra biblioteksverksamheten årligen. Nyckeltal som är både kvalitativa och kvantitativa behöver användas för att mäta strukturkvalitet, processkvalitet och resultat kvalitet, det vill säga hela effektkedjan som påverkar genomförandet av biblioteksplanen. Se Kungliga Bibliotekets skrift Nyckeltal 1.0.

Revidering

Biblioteksplanen ska genomgå en halvtidsuppföljning 2017 och revideras år 2019. Det innebär att uppdraget bör ges till berörda förvaltningar redan år 2018 för att möjliggöra en grundlig kvalitetsmätning, där NKI, olika fokusgrupper och medborgarträffar bidrar till en kvalitetssäkring inför nästa biblioteksplan.

Källförteckning

Österåkers kommun Vision 2020

Österåkers kommuns fem mål för mandatperioden 2014-2018

Bibliotekslagen (SFS 2013:801)

Skollagen (SFS 2010:800)

Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet, prop. 2009/2010:165

Skolinspektionens juridiska vägledning (september 2013)

Nyckeltal 1.0 DNR 232-KB 925-2013

Skolinspektionens juridiska vägledning (september 2013)

Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Kravet på att elever ska ha tillgång till skolbibliotek gäller såväl för offentliga som fristående skolor.

I skollagen finns ingen definition av begreppet skolbibliotek, men i förarbetena till lagen förklaras att man vanligtvis brukar avse ”en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande.”

Skolinspektionen har förtydligat att skolbibliotekets innehåll ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Skolinspektionen har avgjort att eleverna ska ha tillgång till ett skolbibliotek som antingen finns i skolenhetens egna lokaler eller på rimligt avstånd från skolan. Det ska vara möjligt för eleverna att kontinuerligt kunna använda biblioteket som en del av undervisningen. I några tillsynsbeslut konstaterar Skolinspektionen att det krävs ett organiserat samarbete mellan en skola och ett kommunalt bibliotek för att kravet på tillgång till skolbibliotek ska anses vara uppfyllt. Det räcker inte att skolan och eleverna vid behov besöker till exempel ett folkbibliotek i samma kommun.

UNESCO:s och IFLA:s riktlinjer för folk- och skolbibliotek

Unesco och IFLA har utarbetat ett Folkbiblioteksmanifest och ett Skolbiblioteksmanifest, för att markera bibliotekens betydelse för individen och samhället.

Ur Folkbiblioteksmanifestet

Frihet, välfärd, jämlikhet och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därmed spela en aktiv roll i samhällsutvecklingen. Folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället.

Svenska Unescorådet, verksamt inom Utbildningsdepartementet, har i sin skriftserie publicerat folkbiblioteksmanifestet. Den svenska regeringen har därmed uttryckt sitt stöd för Unescos rekommendationer.

Ur Skolbiblioteksmanifestet

Skolbiblioteket förmedlar kunskap och tankar som är grundläggande i ett informations- och kunskapssamhälle. Skolbiblioteket ger eleverna de färdigheter som behövs för ett livslångt lärande. Det ger dem möjlighet att utveckla sin inlärningsförmåga för att de ska kunna ta sitt ansvar som medborgare. Även skolbiblioteksmanifestet har publicerats i Svenska Unescorådets skriftserie, vilket betyder att regeringen ställt sig bakom även denna rekommendation.

FN:s Barnkonvention

Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

Barnets bästa ska alltid komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet.

Varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas.

Varje barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne.